

Náhradní rodinná péče

PhDr. Hana Pazlarová, Ph.D.

pazlarova@jabok.cz

Cíle kurzu

- Kurz se opírá o teorie psychických potřeb, psychické deprivace a teorii vazby.
- Účastníci kurzu budou seznámeni s možnými formami náhradní výchovné péče (ústavní i rodinné), včetně zhodnocení přínosů a rizik jednotlivých forem.
- Stěžejní část je zaměřena na formy náhradní rodinné péče, proces přijetí dítěte do rodiny a vznik nových vazeb v náhradní rodině.
- Účastníci se seznámí s novou legislativou v oblasti NRP.
- Posluchači získají přehled o odborných službách v NRP.
- Kurz bude průběžně doplňován o zahraniční modely a zkušenosti z vybraných zemí Evropy a USA.

Podmínky udělení atestace

- Aktivní účast na přednáškách a cvičeních
- Písemný test složený z teoretické a praktické části
- Praktická část je složena z návrhu řešení několika vzorových kazuistik.

Obsah dnešního setkání

- Systém péče o děti žijící mimo vlastní rodinu
- Ústavní formy péče
- Děti v ústavní výchově
- Formy náhradní rodinné péče

Proč některé děti nevyrostají
ve vlastní biologické rodině?

Příčiny

- **Rodiče se nemohou o dítě postarat** - zemřeli, ztratili se, jsou dlouhodobě nemocní, postižení apod.
- **Rodiče se nechtějí starat**
- **Rodiče se neumějí starat**
- **Děti, které nechtějí ve svojí rodině žít** - “děti na ulici” - ročně několik tisíc útěků

Co se s tím dá dělat? – možná
řešení (skupinová práce)

Formy ústavní výchovy

- **Kojenecké ústavy (Dětská centra)**
  - Zdravotnické zařízení pro děti od narození do 3 let.
  - V resortu MZ.

Diagnostický ústav

- Na základě komplexního vyšetření, zdravotního stavu dětí a volné kapacity jednotlivých zařízení umísťuje děti do dětských domovů, dětských domovů se školou nebo výchovných ústavů.
- Pobyt v ústavu trvá zpravidla 8 týdnů.
- Diagnostické ústavy nebo výchovné skupiny diagnostických ústavů jsou členěny podle pohlaví nebo podle věku dítěte.
- Děti v diagnostickém ústavu žijí ve výchovných skupinách o 4-8 dětech.

Dětský domov (dále jen DD)

- Do DD mohou být umísťovány děti ve věku zpravidla od 3 do nejvýše 18 let, nebo do ukončení přípravy na povolání nejvýše do 26 let. Do dětského domova se rovněž umísťují nezletilé matky spolu s jejich dětmi.
- Účelem DD je zajišťovat péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, které nemají závažné poruchy chování. Tyto děti se vzdělávají ve školách, které nejsou součástí dětského domova.
- Základní organizační jednotkou jsou rodinné skupiny o 6-8 dětech.
- Jeden DD je tvořen 2-6 rodinnými skupinami.

Dětský domov se školou (dále jen DDŠ)

- Do dětského domova se školou mohou být umísťovány děti zpravidla od 6 let do ukončení povinné školní docházky.
- Účelem DDŠ je zajišťovat péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, které mají závažné poruchy chování, pro svou přechodnou nebo trvalou duševní poruchu vyžadují výchovně léčebnou péči, nebo mají nařízenou ochrannou výchovu. Tyto děti se převážně vzdělávají ve škole, která je součástí zařízení.
- Základní organizační jednotkou jsou rodinné skupiny o 5-8 dětech.
- Jeden DDŠ je tvořen 2-6 rodinnými skupinami.

Výchovný ústav (dále jen VÚ)

- VÚ pečuje o děti starší 15 let se závažnými poruchami chování, u nichž byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova
- Do VÚ může být umístěno i dítě starší 12 let, má-li uloženu ochrannou výchovu, a v jeho chování se projevují tak závažné poruchy, že nemůže být umístěno v dětském domově se školou. Výjimečně, v případech zvláště závažných poruch chování, lze do VÚ umístit i dítě s nařízenou ústavní výchovou mladší 15 let.
- Výchovné ústavy se zřizují odděleně pro děti s nařízenou ústavní výchovou a uloženu ochrannou výchovou.
- Základní organizační jednotkou jsou výchovné skupiny 5-8 dětí.
- VÚ je tvořen 2-6 výchovnými skupinami.

Dříve Ústav sociální péče – dnes domovy pro osoby se zdravotním postižením

- V resortu MPSV
- Podle zákona 108/2006 o sociálních službách
- Stacionáře a domovy
- Zařízení pro osoby se zvláštními zdravotními potřebami.

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (ZDVOP)

- Zřízeny zákonem 359/1999 o sociálně právní ochraně dětí.
- Umožňují emergentní umístění dětí v krizové situaci.
- Umístění na max. 3 na žádost rodičů, 6 měsíců na žádost OSPOD nebo dítěte
- Max.28 dětí
- Současně práce s rodinou

Jak to bylo, když ...

- jsem měl/-a narozeniny
- jsem dostal/-a vysvědčení
- jsme jeli k babičce
- jsem byl/-a nemocná

Silné stránky systému ústavní výchovy

- O děti je po materiální stránce dobře postaráno.
- Zařízení bývají kvalitně materiálně a technicky vybavená. Dochází k modernizaci a přestavbám budov.
- Díky systému ústavních zařízení nemáme vážnější potíže s „dětmi ulice“ (mimo relativně malého počtu dětí na útěku).

Slabé stránky

- Většina dětí trpí více či méně vážnými následky psychické deprivace vlivem dlouhodobé ústavní výchovy, které vyplývají ze samotné podstaty kolektivní výchovy.
- Ústavní výchovy bývá často dlouhodobým řešením a počet dětí v ústavní výchově stoupá.
- Nedostatečná kvalifikace pracovníků DD a dostupnost odborných služeb
- Nedostatek mužů mezi výchovnými pracovníky.
- Geografická poloha + špatná dopravní obslužnost

Formy náhradní rodinné péče

Náhradní rodinná péče

- *Osvojení (adopce)*
- *Mezinárodní osvojení*
- Pěstounská péče
- Svěření do péče třetí osoby
- Poručenství
- Opatrovnictví

Osvojení (adopce)

- Manželé či jednotlivci přijímají za vlastní dítě a mají k němu stejná práva a povinnosti jako biologičtí rodiče.
- Vzniká mezi nimi příbuzenský vztah se všemi právními i jinými důsledky.
- Dítě získává příjmení osvojitelů.
- Osvojit lze nezletilé dítě i zletilou osobu (nově podle NOZ)

Mezinárodní osvojení

- Řešení pro děti, kterým se nepodaří nalézt náhradní rodinu v zemi původu.
- Upravena tzv. "Haagskou úmluvou" z roku 1993.
- V ČR vstoupila v platnost roku 2000.
- Funkci zprostředkovatele plní Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně - centrální registr.

??? Mezinárodního osvojení???

- Úmluva o právech dítěte – právo na zachování totožnosti vč. státní příslušnosti, právo znát své rodiče, právo na zachování rodinných svazků, právo dítěte odděleného od rodičů na udržování kontaktu...
- X
- Obtíže s nalezením rodiny pro řadu dětí a negativní vliv ústavní výchovy

Počty dětí do mezinárodního osvojení

- V letech 2008 – 2012 – 20-30 dětí osvojených do zahraničí

Pěstounská péče

- Státem garantovaná forma náhradní rodinné péče, kdy je dítě svěřeno dočasně do péče jednotlivci nebo manželům.
- PP zaniká zletilostí dítěte (nevzniká příbuzenský vztah)
- Pěstoun zastupuje dítě pouze v běžných záležitostech, důležité věci rozhoduje zákonný zástupce
- Rodičovská práva mohou být částečně či plně zachována
- Stát přispívá na životní náklady dítěte a poskytuje pěstounům určitou odměnu